

EDUSKUNNAN VASTAUS 21/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain, rikoslain 17 luvun 6 §:n ja järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Asia

Hallitus on vuoden 2005 valtiopäivillä antanut eduskunnalle esityksensä laiksi joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain, rikoslain 17 luvun 6 §:n ja järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 167/2005 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 2/2006 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan joukkoliikenteen tarkastusmaksusta 11 päivänä toukokuuta 1979 annetun lain (469/1979) 3 §,
muutetaan 1 §:n 1 momentti sekä 2, 4—8 ja 11—14 §,
sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti laissa 904/1995, 4 § osaksi laissa 504/1986, 6 ja 14 § osaksi mainitussa laissa 904/1995, 11 § laeissa 540/1982, 500/1995 ja 525/2003 ja 12 § laissa 586/1998, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a ja 13 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Oikeus tarkastusmaksun perimiseen ilman asianmukaista matkalippua joukkoliikenteessä matkustavalta voidaan myöntää kunnalle, Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnalle sekä rautatieliikenteen turvallisuudesta vastaavalle viranomaiselle.

— — — — —

2 §

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneiden tahojen välinen yhteistoiminta

Edellä 1 §:n 1 momentissa tarkoitetut julkisyhteisöt ja viranomainen voivat sopia toimivaltansa piirissä olevien tarkastusmaksujen perimisestä yhteistoiminnassa. Kunnat voivat myös sopia yhteistoiminnan järjestämisestä niin, että tarkastusmaksujen periminen annetaan toisen kunnan tai Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuus-

kunnan hoidettavaksi yhden tai useamman kunnan puolesta siten kuin kuntalaissa (365/1995) ja Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetussa laissa (1269/1996) säädetään. Yhteistoimintaa koskeva sopimus on toimitettava liikenne- ja viestintäministeriölle tiedoksi tai liitettävä tarkastusmaksun perimisoikeutta koskevaan hakemukseen, jos tarkastusmaksut on alun perin tarkoitus periä yhteistoiminnassa.

4 §

Tarkastusmaksun perimisoikeuden myöntäminen

Oikeuden tarkastusmaksun perimiseen myöntää hakemuksesta liikenne- ja viestintäministeriö.

Oikeus tarkastusmaksun perimiseen on myönnettävä, jos:

1) tarkastusmaksujärjestelmää on tarkoitus soveltaa:

- a) raideliikenteessä; tai
- b) muussa joukkoliikenteessä, jossa matkustajien määrä on suuri ja käytössä on yhtenäinen matkalippu- ja hintajärjestelmä; ja

2) hakija esittää selvityksen siitä, että:

- a) matkalippujen hankinta on järjestetty varmaksi ja niiden käyttö yksinkertaiseksi;
- b) tarkastajien perehdyttäminen ja tarkastusmaksujärjestelmästä yleisölle tiedottaminen on asianmukaisesti suunniteltu; ja

c) tarkastus on suunniteltu järjestettäväksi niin kuin tässä laissa edellytetään.

Oikeus tarkastusmaksujen perimiseen on voimassa toistaiseksi. Oikeuden myöntämistä koskevassa päätöksessä määritellään tarkastustoiminnan piirissä oleva joukkoliikenne ja siihen voidaan tarvittaessa liittää matkalippujen hankinnan järjestämistapaan ja niiden käytön yksinkertaisuuteen, tarkastajien perehdyttämiseen, järjestelmästä tiedottamiseen sekä tarkastusmaksujen perimisessä sovellettavaan yhteistoimintaan liittyviä ehtoja.

5 §

Tarkastusmaksun suuruus

Tarkastusmaksu on enintään 40 kertaa niin suuri kuin linja-autoliikenteen alin aikuisen kertamaksu kysymyksessä olevan julkisyhteisön alueella tai halvimman junatyypin alin aikuisen kertamaksu. Tarkastusmaksun suuruudesta säädetään tarkemmin liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

6 §

Matkalippujen tarkastajat

Matkalippujen tarkastajan hyväksyy tehtävänsä se poliisilaitos, jonka toimialueeseen tarkastusmaksun perimisoikeuden saanut kunta kuuluu taikka jonka toimialueella 1 §:n 1 momentissa mainitun muun julkisyhteisön kotipaikka on tai siinä tarkoitettu viranomainen sijaitsee.

Tarkastajaksi hyväksytään tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen julkisyhteisön tai viranomaisen palveluksessa virkasuhteessa oleva henkilö, joka:

- 1) on täyttänyt 18 vuotta;
- 2) on suorittanut hyväksytysti liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella tarkemmin säädetyn koulutuksen, joka sisältää ainakin perehdyttämisen asianomaiseen joukkoliikenteeseen ja sen maksujärjestelmään, joukkoliikenteen tarkastusmaksua koskeviin säännöksiin ja määräyksiin sekä tarkastajan tehtäviin ja niiden toteuttamisessa tarvittaviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin ja niihin liittyvään vastuuseen; sekä
- 3) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva.

Poliisilaitos antaa tarkastajalle valokuvalla varustetun tarkastuspassin. Siinä mainitaan ainakin tarkastajan sukunimi, etunimi ja valtuudet sekä liikenne, jossa hänellä on toimivalta. Tarkastajan on tarvittaessa esitettävä tarkastuspassinsa matkustajalle.

Tarkastaja on tehtävässään poliisin valvonnan alainen. Jos tarkastaja toimii velvollisuuk-

siensa vastaisesti tai osoittautuu muutoin tehtävään sopimattomaksi, poliisi voi peruuttaa tarkastajan hyväksymisen tai, jos peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta, antaa hänelle varoituksen. Hyväksyminen on peruutettava, jos tarkastaja tai hänen työnantajansa sitä pyytää tai tarkastajan virkasuhde päättyy taikka julkisyhteisön tai viranomaisen oikeus tarkastusmaksun perimiseen peruutetaan. Jos hyväksyminen peruutetaan, tarkastajan on luovutettava tarkastuspassinsa poliisille.

Poliisi pitää luetteloa tarkastajaksi hyväksymistä ja hyväksymisen peruuttamista koskevista päätöksistä. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisi-toimessa annettua lakia (761/2003).

6 a §

Tarkastuksessa apuna olevat järjestyksenvalvojat

Matkalipun tarkastuksessa voi olla apuna tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen julkisyhteisön tai viranomaisen toimeksiannosta järjestyksenvalvoja, joka on järjestyslain (612/2003) mukaisesti asetettu liikenneasemalle tai joukkoliikenteen kulkuneuvoon ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta. Järjestyksenvalvojan tulee olla suorittanut hyväksytysti soveltuvin osin 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua koulutuksen.

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saanut julkisyhteisö tai viranomainen ja järjestyksenvalvojan työnantaja sopivat matkalipun tarkastuksessa avustavien järjestyksenvalvojien tehtävien suorittamisesta.

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen julkisyhteisön tai viranomaisen on pidettävä luetteloa järjestyksenvalvojista, joille se on antanut toimeksiannon avustaa matkalippujen tarkastuksessa. Mitä 6 §:n 3 momentissa säädetään tarkastuspassista, sovelletaan myös tarkastuksessa apuna olevaan järjestyksenvalvojaan.

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen julkisyhteisön tai viranomaisen on peruutettava tarkastuksessa apuna olevan järjestyksenvalvojan toimeksianto, jos tämä toimii velvollisuuk-

siensa vastaisesti tai osoittautuu tehtävään muutoin sopimattomaksi taikka jos toimeksiantajan oikeus tarkastusmaksun perimiseen peruutetaan. Jos toimeksianto peruutetaan, järjestyksenvalvojan on luovutettava tarkastuspassinsa poliisille.

7 §

Tarkastusmaksun perimisoikeuden peruuttaminen

Liikenne- ja viestintäministeriön on peruutettava julkisyhteisön tai viranomaisen oikeus tarkastusmaksun perimiseen, jos:

1) julkisyhteisö tai viranomainen sitä pyytää; tai

2) tarkastustoiminta on lopetettu.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi peruuttaa julkisyhteisön tai viranomaisen oikeuden tarkastusmaksun perimiseen, jos:

1) julkisyhteisö tai viranomainen on toiminut olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä;

2) julkisyhteisö tai viranomainen on toiminut olennaisesti vastoin oikeuden myöntämistä koskevaan päätökseen liitettyjä keskeisiä ehtoja; taikka

3) tarkastusmaksutoiminnassa on ilmennyt muita vakavia epäkohtia eikä julkisyhteisö tai viranomainen ole ryhtynyt välittömästi toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi niistä tiedon saatuaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tarkastusmaksun perimisoikeuden peruuttamisen sijasta antaa perimisoikeuden saaneelle julkisyhteisölle tai viranomaiselle huomautuksen, jos perimisoikeuden peruuttaminen olisi tarkastusmaksujärjestelmän tarkoitus ja tavoitteet huomioon ottaen kohtuutonta tai jos epäkohdat on jo korjattu.

8 §

Tarkastusmaksun määrääminen

Matkustaja on velvollinen tarkastajan vaatimuksesta esittämään matkalippunsa. Jos mat-

kustaja ei esitä asianmukaista matkalippua, hän on matkalipun hinnan lisäksi velvollinen suorittamaan tarkastajan määräämän tarkastusmaksun. Matkustajan, joka ei esitä asianmukaista matkalippua, on ilmoitettava tarkastajan vaatimuksesta tälle henkilötietoinaan nimensä, henkilötunnuksensa ja osoitteensa.

Matkustaja on velvollinen myös tarkastuksensa apuna olevan järjestyksenvalvojan vaatimuksesta esittämään matkalippunsa. Jos matkustaja ei esitä asianmukaista matkalippua, järjestyksenvalvoja voi ilmoittaa asiasta tarkastajalle tarkastusmaksun määräämistä varten tai ryhtyä 11 §:n 1 momentin mukaisiin toimenpiteisiin. Järjestyksenvalvoja ei voi määrätä tarkastusmaksua.

Jos matkustaja ei välittömästi maksa vaadittua tarkastusmaksua, tarkastajan on annettava hänelle kirjallinen määräys suorittaa tarkastusmaksu viikon kuluessa sen määräämisestä uhalla, että maksu muuten peritään ulosottotoimin. Matkustajalle annettavassa kirjallisessa määräyksessä on ilmoitettava maksun suuruus ja sen määräämisen syy, maksun eräpäivä ja tapa, jolla maksu on suoritettava sekä edellä tarkoitettu uhka. Määräyksessä on lisäksi mainittava matkustajan henkilötiedot sekä maksun määräämisaika ja liikennereitti tai rataosa, jolla maksu on määrätty. Määräykseen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus. Oikaisuvaatimusosoitus on liitettävä myös kuittiin, joka annetaan tarkastusmaksun välittömästi tarkastajalle suorittaneelle matkustajalle.

Tarkastusmaksu, jota ei ole suoritettu 3 momentissa tarkoitettussa määräajassa, voidaan periä matkustajalta ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin säädetään.

11 §

Tarkastajan ja järjestyksenvalvojan oikeudet ja vastuu

Tarkastajalla on oikeus ottaa kiinni ilman asianmukaista matkalippua oleva matkustaja, joka ei luotettavasti selvitä henkilöllisyyttään. Tarkastaja voi myös poistaa tällaisen matkusta-

jan kulkuneuvosta tai 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu laiturialueelta, jollei se matkustajan ikä ja muut seikat huomioon ottaen ole kohtuutonta tai aiheuta vaaraa matkustajan terveydelle. Jollei kiinniotettua poisteta kulkuneuvosta tai edellä tarkoitettu laiturialueelta, tarkastajan on viivyttämättä luovutettava hänet poliisin haltuun. Tarkastuksessa apuna olevalla järjestyksenvalvojalla on oikeus tarkastajan pyynnöstä antaa matkustajan kiinniottamiseksi, poistamiseksi tai poliisin haltuun luovuttamiseksi tarvittavaa apua. Samoin edellytyksin kuin tarkastaja voi myös tarkastuksessa avustava järjestyksenvalvoja ilman tarkastajan pyyntöäkin poistaa matkaliputtoman matkustajan kulkuneuvosta tai edellä tarkoitettu laiturialueelta.

Jos matkustaja koettaa vastarintaa tekemällä välttää kiinni ottamisen, poliisin luo toimittamisen taikka kulkuneuvosta tai 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu laiturialueelta poistamisen, tarkastajalla on oikeus käyttää sellaisia toimenpiteen suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun liittyvät seikat. Sama oikeus on tarkastajan apuna olevalla järjestyksenvalvojalla.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tarkastajalla ja järjestyksenvalvojalla on 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus saada virka-apua poliisilta.

Tarkastuksessa apuna olevaa järjestyksenvalvojaa pidetään hänen suorittaessaan 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä tai käyttäessään tässä pykälässä tarkoitettuja oikeuksiaan rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettuna henkilönä.

12 §

Matkustajan rangaistusvastuu

Rangaistus tässä laissa tarkoitettun tarkastajan tai järjestyksenvalvojan vastustamisesta säädetään rikoslain 17 luvun 6 §:ssä ja rangaistus

väärän henkilötiedon antamisesta rikoslain 16 luvun 5 §:ssä.

13 §

Muutoksenhaku tarkastusmaksua koskevaan päätökseen

Matkustaja, jolle on määrätty tarkastusmaksu, saa vaatia tarkastajan päätökseen oikaisua 14 päivän kuluessa tarkastusmaksun määräämisestä tarkastusmaksun perimiseen oikeutetun julkisyhteisön tai viranomaisen tähän tehtävään määräämältä toimielimeltä tai virkamieheltä. Tarkastusmaksun määräämistä koskevaan tarkastajan päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

Valitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä tarkastusmaksun perimisoikeuden saanut kunta on taikka jossa 1 §:n 1 momentissa mainitun muun julkisyhteisön kotipaikka on tai siinä tarkoitettu viranomainen sijaitsee. Jos hallinto-oikeus valituksen johdosta poistaa tarkastusmaksun, jäljennös päätöksestä on lähetettävä asianomaiselle julkisyhteisölle tai viranomaiselle maksun palauttamista varten.

13 a §

Muutoksenhaku muuhun päätökseen

Tässä laissa tarkoitettuun poliisin tai tarkastusmaksuoikeuden saaneen julkisyhteisön tai vi-

ranomaisen päätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Oikaisua 6 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen vaaditaan kirjallisesti poliisilta. Oikaisua julkisyhteisön tai viranomaisen 6 a §:n 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen vaaditaan kirjallisesti julkisyhteisön tai viranomaisen tähän tehtävään määräämältä toimielimeltä tai virkamieheltä.

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea valittamalla muutosta, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan siten kuin siitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muuhun tämän lain mukaiseen päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

14 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tarkastusmaksun perimisoikeuden hakemisesta, matkalipun tarkastajaksi hyväksymiseen tarvittavista asiakirjoista ja hyväksymismenettelystä sekä tarkastusmaksujärjestelmästä tiedottamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Laki

rikoslain 17 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 17 luvun 6 §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

6 §

Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen

2) joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annettussa laissa (469/1979) tarkoitettua matkalippujen tarkastajaa ja tarkastuksessa apuna olevaa järjestyksenvalvojaa,

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä pykälässä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Laki

järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan järjestyksenvalvojista 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (533/1999) 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

matkalippua oleva matkustaja joukkoliikenteen kulkuneuvosta tai laiturialueelta säädetään joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa (469/1979).

Oikeudesta keskeyttää yleinen kokous tai yleisötilaisuus tai määrätä se päättymään säädetään kokoontumislaisissa. Oikeudesta olla apuna matkalippujen tarkastuksessa ja poistaa ilman

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 14 päivänä maaliskuuta 2006